
LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA

„FOR CIVILISATIONENS HØIESTERET“

DOBBELALLIANCEN

CONTRA

TRIPLEENTENTEN

Plæderet af JAMES M. BECK, tidligere «Assistant Attorney-General» i De Forenede Stater.

„FOR CIVILISATIONENS HØIESTERET"

DOBBELALLIANCEN

CONTRA

TRIPLEENTENTEN

Plæderet af JAMES M. BECK, tidligere «Assis= tant Attorney=General» i De Forenede Stater.

Trykt hos Johannes Bjørnstad, Kristiania.

„For Civilisationens Høiesteret“

af

James M. Beck.

Lad os antage, at der i dette usalige aar nitten hundrede og fjorten havde bestaaet — som vi vil haabe der en dag maa komme til at bestaa — en civilisationshøiesteret, for hvilken de suveræne nationer kunde føre proces om deres tvistigheder uden at behøve at ty til den ugudelige og mindre virkningsfulde appel til vaabenmagtens afgjørelse.

Lad os endvidere antage, at enhver af de stridende nationer var tilsrtækkelig gjennemsyret af kristendommen til at lade sine klagepunkter afgjøre ikke efter kanoners eller geværers moral, men efter retfærdighedens evige maalestok.

Hvilken dom vilde denne høie domstol fælde?

Enhver diskussion om denne store strids ethiske værd maa begynde med den antagelse, at der er noget som hedder international moral.

Denne grundsætning, hvorpaa civilisationens hele underbygning nødvendigvis maa hvile, bestrides af en liden gruppe aandelig forvendte.

Nogle af disse mener, at moralske hensyn maa underordnes enten militær nødvendighed eller den saakaldte aabenbare skjæbne. Dette er Bernhardis læresætning.

Andre forkynder, at krig er en gavnlig tilskikkelse, og at derfor alle nationer, som deltager i den, har lige stor ret. Efter denne theori er alle de nu stridende nationer kun ofre for en uimodstaaelig strøm af hændelser, og en stats høieste pligt er at forberede sig til den systematiske tilintetgjørelse af sine naboer, naar det skulde være nødvendig.

Uagtet alle de fiffige, men intetsigende bemerkninger, hvorunder begge disse lærer skjuler sig, er alle i moralsk henseende sunde aander enige om, at denne krig er en stor forbrydelse imod civilisationen, og det eneste uafgjorte spørgsmaal er, hvem af de to stridende magtgrupper, der er moralsk ansvarlig for denne forbrydelse.

Hvem var berettiget?

Var Østerrige berettiget til at erklære Serbien krig?

Var Tyskland berettiget til at erklære Rusland og Frankrige krig?

Var England berettiget til at erklære Tyskland krig?

Da det sidste af disse spørgsmaal er det letteste at klare, kan vi betragte det først.

Englands Berettigelse.

Englands berettigelse hviler paa den høitidelige traktat af 1839, hvorved Prøisen, Frankrige, England, Østerrige og Rusland «blev garanter» for Belgiens «stedsevarende neutralitet», saadan som den blev bekræftet paa ny af Fyrst Bismarck, den daværende

tyske rigskansler, den 22de juli 1870, og som den endnu senere igjen er blevet bekræftet ved den slaaende kjendsgjerning som er aabenbaret i den belgiske «graa bog».

I foraaret 1913 blev der holdt en debat i den tyske rigsdags finanskomité angaaende militærbudgettet. Under denne debat udtalte den tyske statssekretær:

«Belgiens neutralitet er fastsat ved internationale overenskomster, *og Tyskland er bestemt paa at respektere disse overenskomster.*»

For at bestyrke denne høitidelige forsikring tilføiede krigsministeren under den samme debat:

«Belgien spiller ingen rolle i retfærdiggjørelsen af den tyske militære reorganiseringsplan. Denne plan er berettiget ved sagernes stilling i øst. *Tyskland vil ikke tabe af syne det faktum, at Belgiens neutralitet er garanteret ved internationale traktater.*»

En Beroligelse.

Et aar senere, den 31te juli 1914, forsikrede den tyske ambassadør i Brüssel, herr von Bülow, det belgiske statsdepartement, at han var vidende om, at der fandtes en erklæring fra den tyske kansler i 1911, der tilkjendegav «at Tyskland ikke havde til hensigt at krænke vor neutralitet», og «at han var forvisset om, at de følelser, som da havde fundet udtryk, *ikke havde forandret sig.*» (Se den belgiske «graa bog», nr. 11 og 12.)

Det synes overflødig at diskutere den ligegyldige foragt for disse høitidelige forpligtelser og erklæringer, eftersom den nuværende kansler for det tyske rige i sin tale til rigsdagen og til verden den 4de august 1914 aabent tilstod, at den handling, den tyske militære

maskine havde udført ved at gjøre indfald i Belgien, var en uret. Han sagde:

«Vi er nu drevet af nødvendigheden, og nødvendighed bryder alle love. Vore tropper har besat Luxemburg og staar kanske allerede paa belgisk jord. *Mine herrer, dette strider imod folkerettens forskrifter.* Det er sandt, at den franske regjering har erklæret i Brüssel, at Frankrige er villig til at respektere Belgiens neutralitet, saalænge dets modstander respekterer den. Vi vidste imidlertid, at Frankrige stod rede til et indfald. Frankrige kunde vente, men vi kunde ikke vente. Et fransk angreb i vor flanke ved den nedre Rhin kunde være blevet skjæbnesvangert. Derfor var vi tvunget til at sætte os ud over de luxemburgske og belgiske regjeringers berettigede protest. *Den uret — jeg siger det ligeud — som vi begaar,* vil vi bestræbe os for at gjøre god igjen, saa snart vi har opnaaet vort militære formaal. Enhver der var truet, som vi er truet, og kjæmper for sine høieste goder, kan kun have én tanke -- hvordan han kan hugge sig igjennem.»

Ikke engang en Undskyldningsgrund.

Dette forsvar har ikke engang tilstaaelse eller undgaaen som undskyldningsgrund. Det er at erkjende sig «skyldig» for verdens skranke. Det har én god side, nemlig at det ikke forværrer misgjerningen ved hykleri. Det grunder faktisk Tysklands sag paa Treitschkes og Bernhardis lære, at enhver nation er berettiget til at anstrænge sin fysiske magt til det yderste for at forsvare sine egne interesser. Der er intet nyt i denne lære. Dens eneste overraskende træk er, at den er gjenoplivet i det tyvende aarhundrede. Det blev forkyndt med langt større virkning af Machiavelli i hans skrift «Fyrsten», hvor han forherligede Cesare Borgias

politik, der bestod i at nedtrampe de svagere italienske stater ved en ubarmhjertig terrorisme, tøilesløs grusomhed og det nedrigste bedrag. Ja, den hensynsløse ødelæggelse af Belgien er kun Borgianisme ti tusen gange forstørret ved den moderne krigs mekaniske hjælpemidler.

Geværets Moral.

Medmindre denne kultur som vi roser os af, er kun en tynd finer, som dækker over barbariet — kun geværets moral og kanonernes samvittighed —; medmindre menneskeslægten efter utallige aarhundreder intet virkeligt fremskridt har gjort i politisk moralitet fremfor huleboernes, kan ikke dette Tysklands svar tilfredsstille den «sømmelige agtelse for menneskeslægtens meninger». Tysklands paastand om, at en fredstraktat er «en papirlap», som man kan sætte sig ud over efter behag, naar den ene kontraherende parts private interesser kræver det, er en fornægtelse af alt som civilisationen repræsenterer.

Belgien er blevet korsfæstet for verdens øine. Dets skyldfrihed for enhver brøde, indtil det blev overfaldt, er for aabenbar til at diskuteres. Dets frivillige opofrelse for at bevare dets høitidelige neutralitetsgaranti vil «raabe høit med basunrøst som englenes imod dets ødelæggelses forbandelse». Om dette spørgsmaal kunde vor høiesteret ikke have nogen grund til tvivl eller betænkning. Dens dom vilde falde uopholdelig og ubønhørlig.

En Diplomatkrig.

De to andre ovennævnte spørgsmaal er ikke saa enkle. Primært og kanske udelukkende dreier det

ethiske spørgsmaal sig om de punkter der fremkaldtes ved de meddelelser, der udveksledes mellem Europas forskjellige kanslerier i den sidste uge i juli maaned; thi det forbausende ved denne den største af alle krige, er at den blev fremskyndet af diplomater, og forudsat at alle diplomaterne oprigtigt ønskede en fredelig løsning af det ved det østerrigske ultimatum reiste spørgsmaal (hvilket slet ikke er klart), saa var den resultatet af virkningsløst diplomati, ja, endog klodset diplomati.

Jeg kan fuldt ud vurdere forskjellen mellem de umiddelbare aarsager til krigen og de forudgaaende, mere dybtliggende aarsager; og dog, medens verden hvilede i sommerfred den 23de juli 1914, blev den ved det østerrigske ultimatum pludselig styrtet ud i en situation, som dybt berørte nationernes integritet og magtens ligevægt i Europa. Derefter i omtrent en uge udveksledes en række diplomatiske underhandlinger mellem Europas kanslerier, som saa vidt man kunde se, havde til hensigt at afværge en krig, og som dog var saa virkningsløse, at krigen blev fremskyndet og den frygtelige Rubicon overskredet, før verden havde andet end en ganske taaget forestilling om beskaffenheden af tvistighederne mellem de implicerede regjeringer. Den ethiske side af denne store strid maa for en stor del være afhængig af den protokol som er blevet sat op paa grundlag af de officielle meddelelser, som derfor kan behandles som dokumentarisk vidnesbyrd i en proces. En stor del af denne protokol er allerede fremlagt for den offentlige menings domstol i de engelske og tyske «hvide bøger» og den russiske «orange bog», og hensigten med denne artikel er at diskutere om hvilken dom der vilde fældes af en upartisk og nøgtern domstol med hensyn til de saaledes fremkomne punkter og det saaledes forelagte vidnesbyrd.

Tysklands og Østerriges Undertrykkelse af Dokumenter af væsentlig Betydning.

For det første vilde der gjøres et dybt indtryk paa en saadan domstol ikke alene ved hvad den saaledes opsatte protokol aabenbarer, *men ogsaa ved den betydningsfulde udeladelse af dokumenter, som man ved eksisterer.*

Englands og Ruslands officielle forsvar viser tilsyneladende at ingen af dem har undladt at fremlægge alle de dokumenter, de var i besiddelse af; men *den tyske «hvidbog» viser ved første øiekast, at der er undertrykt dokumenter af væsentlig betydning, medens Østerrige hidindtil har undladt at fremlægge noget af det dokumentariske vidnesbyrd, det er i besiddelse af.*

Vi ved fra den tyske «hvidbog» — selv om vi ikke kunde drage denne slutning som en uimodstaaelig følge — at mange vigtige meddelelser udveksledes mellem Tyskland og Østerrige under denne krise, og det er sandsynligt, at visse underhandlinger ogsaa maa have fundet sted mellem disse to lande og Italien. Trods sin vanskelige stilling skylder Italien verden en fuldstændig afsløring. Hvad en saadan afsløring sandsynligvis vilde tilkjendegive, fremgaar af dens vel overveiede slutning, at dets forbundne havde begyndt en *angrebskrig*, som løste den fra enhver forpligtelse under tripelalliancen.

Ikke blot Formodning.

At forhandlinger fandt sted mellem Wien og Berlin, hvis tekst aldrig er blevet offentliggjort, er ikke blot formodning. Tyskland indrømmer og paastaar som en del af sit forsvar, at det trofast udøvede sin mæglende indflydelse paa Østerrige; men ikke alene

kommer ingen saadan mæglende indflydelse tilsyne i noget praktisk resultat, **men teksten af disse betydningsfulde forhandlinger holdes endnu gjemt i Berlins og Wiens hemmelige arkiver.**

Det berettes saaledes i den officielle undskyldning for Tyskland, at tiltrods for Østerriges vægring ved at antage Sir Edward Greys forslag om at behandle svaret fra Serbien «som grundlag for videre forhandlinger».

«fortsatte vi [Tyskland] vore mæglingsforsøg til det yderste og raadede Wien til at gaa ind paa et hvilketsomhelst tænkeligt kompromis, der lod sig forene med monarkiets værdighed» [1].

Dette vilde virke mere overbevisende, hvis bare det tyske udenrigsministerium, da det udgav andre diplomatiske dokumenter, havde tilføiet *teksten* af det gode raad det saaledes havde givet Wien.

Den samme betegnende udeladelse finder man, hvor det samme officielle forsvar beretter, at den tyske regjering den 29de juli raadede Østerrige til «at begynde samtalerne med Mr. Sazonof». Men ogsaa i dette tilfælde er *teksten* ikke at finde blandt de dokumenter, som det tyske udenrigsministerium har udleveret til verden. De underhandlinger der da fandt sted mellem dette ministerium og dets ambassadører i St. Petersburg, Paris og London, gives in extenso, men blandt de syv og tyve meddelelser, som er føiede til Tysklands officielle forsvar, **er det meget betegnende, at der ikke findes en eneste meddelelse af de mange som sendtes fra Berlin til Wien, og kun én, som sendtes fra Wien til Berlin.** Dette kan ikke være tilfældig. Tyskland har fundet for godt at kaste et hemmelighedens slør over teksten af sine meddelelser til Wien, skjønt

---

[1] Den tyske «hvidbog».

det erklærer, at det har meddelt indholdet af enkelte af dem.

Indtil Tyskland er villig til at fremlægge de mest betydningsfulde af de dokumenter det raader over, maa det ikke undre sig over, at verden, som erindrer Bismarcks forvanskning af Emserdepeschen, som fremkaldte den fransk-tyske krig, vil forholde sig mistroisk med hensyn til oprigtigheden af Tysklands mæglingsforsøg.

Østerriges Sag mod Serbien.

En diskussion om det retfærdige i Østerriges besværinger over for Serbien vilde føre os udover det foreliggende dokumentariske materiale og ind paa de omstridte spørsmaals omraade og vilde føre denne diskussion langt ud over et rimeligt omfang.

Lad os derfor arguendo antage, at vor indbildte domstol vilde begynde sine overveielser med den antagelse, at Østerrige havde berettiget grund til klage mod Serbien, og at mordet paa erkehertugen d. 23de juni 1914, medens det i virkeligheden var begaaet af østerrigske borgere med serbiske sympatier paa østerrigsk grund, var inspireret og tilskyndet af den politiske virksomhed af enten den serbiske regjering eller af dette lands politiske organisationer.

Det spørgsmaal som skulde afgjøres, vilde da være, ikke hvorvidt Østerrige havde nogen berettiget grund til klage mod Serbien, men hvorvidt det i betragtning af de forpligtelser, som Østerrige saavel som alle andre lande har overfor civilisationen, gik tilværks paa den rette maade for at skaffe sig opreisning.

Hemmelighedsfuldheden i denne Dobbelalliances Planer.

Den 28de juni 1914 blev den østerrigske kronprins myrdet i Serajevo. I henved en maaned blev der ikke foretaget noget skridt af Østerrige og ikke givet nogensomhelst offentlig erklæring om dets hensigter. Verden følte den dybeste sympathi for Østerrige i dets nye sorg og især for dets gamle hersker, der som kong Lear var «rig paa sorg og aar, og nedtrykt af begge to». Den serbiske regjering havde formelt fralagt sig al delagtighed i mordet og havde forpligtet sig til at straffe enhver borger, der maatte have havt en haand med i det.

Fra tid til anden mellem den 28de juni og den 23de juli fremkom der halv-officielle antydninger fra Wien om at Østerrige vilde handle med stor selvbeherskelse og paa den aller fredeligste maade. Der blev aldrig givet saa meget som et vink om at Tyskland og Østerrige stod i begreb med midt under den dybeste fred at sætte en lunte til Europas krudtmagasin.

Dette vises paa en slaaende maade i det første brev i den engelske «hvidbog» fra Sir Edward Grey til Sir H. Rumbold, dateret 20de juli 1914. Det er et af de mest betydningsfulde dokumenter i hele korrespondancen. Paa den tid da dette brev blev skrevet, er det helt sandsynligt, at Østerriges arrogante og høist urimelige ultimatum allerede var affattet og havde vundet bifald i Wien og muligens ogsaa i Berlin, og dog havde Sir Edward Grey, udenrigsministeren for et stort og venligsindet rige, saa lidet kjendskab til Østerriges politik, at han «spurgte den tyske ambassadør idag (20de juli), om han havde efterretninger om, hvad man foretog sig i Wien med hensyn til Serbien». Den tyske ambassadør svarede at «det havde han ikke,

men at Østerrige sikkert var i færd med at tage et eller andet skridt».

Sir Edward Grey tilføier, at han fortalte den tyske ambassadør, hvorledes han havde hørt, at den østerrigske udenrigsminister Grev Berchtold «i en samtale med den italienske ambassadør i Wien havde afvist den opfatning at situationen var alvorlig, men havde sagt at den skulde opklares».

Betydningsfulde Meddelelser.

Den tyske ambassadør gav da det svar, at det vilde være ønskeligt «om Rusland kunde optræde som mægler med hensyn til Serbien», saa at det første forslag om, at Rusland skulde optræde som fredsstifter, kom fra den tyske ambassadør i London. Sir Edward Grey tilføier derpaa, at han sagde til den tyske ambassadør, at han «antog at den østerrigske regjering intet vilde gjøre, før den havde fremstillet sagen mod Serbien for offentligheden, støttet paa hvad der var fremkommet ved undersøgelsen», og den tyske ambassadør var enig med ham om denne antagelse [1].

Enten førte den tyske ambassadør her Sir Edward Grey bag lyset ifølge den theori, at en ambassadørs rette bestilling er «at lyve for sit lands skyld», eller ogsaa skulde tordenkilen udslynges saa hemmelighedsfuldt, at selv den tyske ambassadør i England ikke vidste, hvad der da var i gjære.

Den britiske ambassadør i Wien beretter for Sir Edward Grey:

«Forud for overrækkelsen af noten til Serbien i Belgrad den 23de juli gik en periode af absolut taushed paa Ballplatz.»

---

[1]) Den engelske «hvidbog» nr. 1.

Han siger videre, at med undtagelse af den tyske ambassadør i Wien — læg mærke til undtagelsens betydning — var der ikke et eneste medlem af diplomatiet, som vidste noget om det østerrigske ultimatum, og at den franske ambassadør, da han aflagde visit i det østerrigske udenrigsministerium den 23de juli, ikke alene blev holdt i uvidenhed om, at ultimatumet virkelig var udstedt, men endogsaa fik det indtryk at dets tone var maadeholden. Ikke engang den italienske ambassadør fik grev Berchtolds fortrolighed [1].

Har Tyskland vidst om eller inspireret Ultimatumet?

Her fremstiller det interessante og vigtige spørgsmaal sig, om Tyskland kjendte til og paa forhaand billiget det østerrigske ultimatum. I saa fald gjorde det sig skyldig i et dobbeltspil, thi den tyske ambassadør i St. Petersburg avgav en udtrykkelig forsikring til den russiske udenrigsminister om, at «den tyske regjering intet kjendskab havde til teksten af den østerrigske note, før den blev overrakt, og ikke havde udøvet nogen indflydelse paa dens indhold. Det er en misforstaaelse at tillægge Tyskland nogen truende holdning [2].

Denne erklæring er i og for sig usandsynlig. Østerrige var den svageste af de to allierede, og det var med Tysklands sabel, det raslede i ansigtet paa Europa. Det er indlysende at Østerrige ikke aabenlyst kunde gaaet til yderligheder, som man fra første øieblik var klar over vilde gjøre Rusland til en fiende, hvis ikke det fik støtte i Tyskland; og der er en sand-

[1]) Depesche fra Sir M. de Bunsen til Sir Edward Grey, dateret 1ste september 1914. [2]) Den russiske «orangebog», nr. 18.

synlighed, som grænser til moralsk vished for, at det ikke vilde have udsat sig selv og Tyskland for muligheden af en europæisk krig, uden først at spørge Tyskland tilraads.

Herom vidner ogsaa den engelske ambassadør i Wien, Sir M. de Bunsen, som underrettede Sir Edward Grey om, at han havde faaet «privat meddelelse om, at den tyske ambassadør (i Wien) kjendte ordlyden af det østerrigske ultimatum til Serbien, før det var afsendt, og telegraferede den til den tyske keiser», og at den tyske ambassadør selv «godkjender hver linie i det»[1]. Da han ikke røber kilden for sin «private meddelelse», vilde ikke dette vidnesbyrd i sig selv være overbevisende; men naar vi undersøger Tysklands officielle forsvar i den tyske «hvidbog», *finder vi, at det tyske udenrigsministerium indrømmer, at det blev spurgt tilraads af Østerrige før ultimatumet, og at det ikke alene bifaldt Østerriges fremgangsmaade, men bogstavelig talt gav det fuldmagt til at gaa videre.*

Tysklands Oprigtighed.

Dette punkt synes saa betydningsfuldt, hvor det gjælder at afgjøre oprigtigheden af Tysklands holdning og fredelige forsikringer, at vi citerer in extenso. Efter at have hentydet til de tidligere rivninger mellem Østerrige og Serbien, siger den tyske «hvidbog»:

«Med disse forhold for øie maatte Østerrige indrømme, at det ikke vilde kunne forenes hverken med monarkiets værdighed eller dets selvopholdelse længere at være tilskuere til hvad der gik for sig paa den anden side af grænsen, uden at gribe ind. *Den østerrigsk-ungarske regjering underrettede os om dette syn paa*

[1]) Den engelske «hvidbog», nr. 95.

situationen, og spurgte om vor mening om sagen. Vi kunde give vor forbundsfælle den hjerteligste forsikring om vort samtykke i dets betragtning af forholdene og forsikre, at enhver handling det maatte finde det nødvendig at gribe til for at gjøre en ende paa den serbiske bevægelse der var rettet mod det østerrigsk-ungarske monarkis eksistens, vilde vinde vort bifald. Vi var i denne forbindelse fuldstændig klar over, at fiendtlige træk fra Østerrige-Ungarns side mod Serbien vilde bringe Rusland ind i spørsmaalet, og kanske faa os indviklet i en krig i overensstemmelse med vore pligter som forbundsfælle.»

De Bunsens Vidnesbyrd bekræftet.

Sir M. de Bunsens troværdige vidnesbyrd bekræftes yderligere ved den omstændighed, at den britiske ambassadør i Berlin i sit brev af 22de juli til Sir Edward Grey beretter, at han aftenen i forveien (21de juli) havde været sammen med den tyske udenrigsminister, og at der var faldt en hentydning til et muligt skridt fra Østerriges side.

«Hans excellence var øiensynlig af den mening, at dette skridt fra Østerriges side allerede var foretaget. Han insisterede paa, at dette spørgsmaal var af en saadan art, at det maatte afgjøres af Østerrige og Serbien alene, og at der ikke burde ske nogen indblanding udenfra i forhandlingerne mellem de to lande.»

Han tilføier, at medens han havde anset det for utilraadeligt at hans land skulde henvende sig til Østerrige-Ungarn i sagen, havde han «ved flere anledninger i samtaler med den serbiske minister fremhævet den uhyre betydning af, at forholdet mellem Østerrige og Serbien kom paa en rigtig fod» [1].

---

[1] Den engelske «hvidbog», nr. 2.

En uholdbar Stilling.

Vi har her den første udtalelse om Tysklands stilling til sagen, en stilling der, som de paafølgende begivenheder viste, var aldeles uholdbar, men som Tyskland dog haardnakket klamrede sig til til det sidste, og som bidrog stærkt til at fremskynde krigen. Idet ministeren glemte den europæiske civilisations solidaritet og den kjendsgjerning, at der gjennem mange aarhundreders stadige politiske og diplomatiske samkvem er opstaaet en Forenet Europæisk Stat, selv om dens organisation endnu er ufuldkommen, indtog han det standpunkt, at Østerrige skulde faa lov til at gaa angrebsvis tilværks imod Serbien uden indblanding af nogen anden magt, selv om Serbiens ydmygelse vilde gjøre brud — som den uundgaaelig maatte gjøre — paa Balkanstaternes bestaaende ordning og endogsaa true den europæiske ligevægt.

Vi behøver ikke lang tid til at overbevise ethvert fornuftigt menneske om, at dette østerrigske ultimatum til Serbien var brutalt i sin tone og urimeligt i sine forlangender. Det vilde falde vanskeligt at finde i historien et mere fornærmeligt dokument, og dets uretfærdighed forøgedes ved den korte frist det gav baade Serbien og Europa. Serbien fik otte og firti timer til at svare paa, om det vilde kompromittere sin suverænitet og faktisk indrømme sin medskyldighed i en forbrydelse, som det stadig havde benægtet. Da ultimatumets hele tekst naaede de fremmede kanslerier først næsten fire og tyve timer efter dens aflevering til Serbien, havde de andre europæiske nationer neppe et døgn til at overveie hvad der kunde gjøres for at bevare freden i Europa, førend denne fred var alvorligt truet[1]).

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 5; den russiske «Orangebog» nr. 3.

Ialfald Hovedindholdet.

At det tyske udenrigsministerium virkelig havde forkundskab i det mindste om hovedindholdet af ultimatumet bekræftes yderligere ved den omstændighed, at paa den dag ultimatumet blev udstedt, gav den tyske rigskansler de tyske ambassadører i Paris, London og St. Petersburg instruks om at underrette de engelske, franske og russiske regjeringer om at «saavel den østerrigsk-ungarske regjerings handlinger som dens fordringer kan kun betragtes som berettigede»[1]). Hvordan kunde Tyskland saaledes godkjende disse «fordringer», hvis det ikke var bekjendt med ultimatumets indhold?

Klokkeslettet da disse instrukser blev afsendt, er ikke opgivet, saa det er ikke givet, at disse betydningsfulde instrukser nødvendigvis gik forud for ultimatumets aflevering i Belgrad kl. 6 eftm. Alligevel, da ultimatumet ikke naaede de andre hovedstæder i Europa før den paafølgende dag — hvad der tydeligt fremgaar af den diplomatiske korrespondance —, synes det lidet sandsynligt, at det tyske udenrigsministerium vilde have udsendt denne meget omhyggelig affattede og formelle advarsel til de andre magter den 23de juli, medmindre det var bekjendt ikke alene med Østerriges hensigt at levere sit ultimatum, men ogsaa med i det mindste dettes hovedindhold.

Medens der er en mulighed for, at Tyskland, idet det blindt godkjendte Østerriges politik, med hensigt afholdt sig fra at undersøge meddelelsens tekst, saa at det senere kunde paastaa, at det ikke var ansvarligt for Østerriges optræden — en fremgangsmaade, som ikke vilde formindske hele affærens lidet ærefulde

([1] Den tyske «Hvidbog», annex 1 B.

karakter, — saa er det dog rimeligere at antage, at den samtidige udstedelse af Østerriges ultimatum i Belgrad og Tysklands advarsel til magterne var resultatet af et aftalt spil og havde en fælles hensigt. Ingen domstol eller jury, der ræsonnerede ud fra menneskelivets almindelige slutningsfølge, vilde for et øieblik bestride denne slutning.

Et imødeseet Afslag.

Den sidst omtalte meddelelse fra det tyske udenrigsministerium forudsætter, at Serbien «vil nægte at føie sig efter disse fordringer» — hvorfor, hvis de var berettigede? —, og Tyskland antyder overfor Frankrige, England og Rusland, at hvis Østerrige som følge af en saadan uføielighed maa «tage sin tilflugt til militære forholdsregler», saa «maa det overlades valget af fremgangsmaaden.»

De tyske ambassadører i de tre hovedstæder fik følgende instruks:

«særligt at fremhæve det synspunkt, at dette er et spørgsmaal hvis afgjørelse tilfalder ene og alene Østerrige, Ungarn og Serbien, og hvis indskrænkning til de to vedkommende lande bør efterstræbes af magterne,» og han tilføiede, at Tyskland nærede et stærkt ønske om, «at striden kunde blive lokaliseret, eftersom enhver indblanding af nogen anden magt paa grund af de forskjellige allianceforpligtelser vilde medføre uoverskuelige følger.»

Dette er et af de mest betydningsfulde dokumenter i hele korrespondancen. Hvis Tyskland var lige saa uvidende om Østerriges politik og ultimatum, som den tyske ambassadør i London lod til at være det, og hvis Tyskland ikke allerede da ophidsede og støttede Østerrige paa dets farefulde vei, hvorfor skulde

den tyske kansler have udsendt dette truende varsel til England, Frankrige og Rusland, at Østerrige burde have fri lov til at føre krig mod Serbien, og at ethvert forsøg paa at intervenere til fordel for den svagere nation vilde «medføre uoverskuelige følger»?[1]).

«Er visselig berettiget».

Nogle faa dage senere sendte rigskansleren en fortrolig meddelelse til Tysklands forbundsregjeringer, hvori han erkjendte muligheden af, at Rusland kunde anse det for sin pligt «at tage Serbiens parti i dettes strid med Østerrige-Ungarn». Atter hvorfor, hvis Østerriges sag var saa aabenbar retfærdig? Rigskansleren tilføiede, at

> «hvis Rusland føler sig nødt til at staa paa Serbiens side i denne konflikt, har det vistnok ret til at gjøre det»;

men han tilføiede, at dersom Rusland gjorde det, var det det samme som at true det østerrigsk-ungarske monarkis integritet, og Rusland vilde derfor alene «bære ansvaret, hvis der opstaar en europæisk krig af det østerrigske-serbiske spørgsmaal, som alle de øvrige europæiske stormagter ønsker at lokalisere.»

I denne betydningsfulde fortrolige meddelelse erklærer den tyske kansler den stærke interesse, som Østerriges afstraffelse af Serbien havde for Tyskland. Han siger: «Vore høieste interesser kalder os til Østerrige-Ungarns side,» og han tilføier, at

> «hvis ondet imod al forventning skulde gribe om sig paa grund af Ruslands mellemkomst, da maatte vi, tro imod vor pligt som forbundsfælle, understøtte nabomonarkiet med al den kraft det tyske rige raader over»[2]).

---

[1]) Den tyske «Hvidbog», annex 1 B. [2]) Den tyske «Hvidbog», annex 2.

Datum udeladt.

Det er en noksaa eiendommelig og betydningsfuld kjendsgjerning, at medens alle de andre dokumenter i de tyske hvide papirer er dateret, dette meget vigtige dokument, hvori den tyske kansler beder de forenede regjeringer i Tyskland at binde sablen paa i forberedelsen til en europæisk krig, ikke er dateret. Da dokumenterne staar i kronologisk orden, og da dette dokument har faat plads mellem den ovenfor omtalte skrivelse af 23de juli og et telegram fra Wien af den 24de juli, vilde man heraf slutte at det blev sendt mellem disse to dage. Forholder det sig saaledes, saa maatte den almindelige lettroenhed forbløffes ved tanken paa at dette forbausende varsel til det tyske riges bestanddeler at forberede sig til «dagen» ikke skulde være skrevet i fuldt kjendskab til det østerrigske ultimatum, som først blev udstedt den 23de juli, og først naaede de andre europæiske hovedstæder den 24de juli. Ikke destomindre synes dokumentet selv at antyde at det blev skrevet efter Serbiens svar den 25de; men da Tyskland, ifølge egen tilstaaelse, ventet et negativt svar fra Serbien, er det fremdeles muligt om end ikke sandsynligt at dette fortrolige varsel blev skrevet enten den 23de eller den 24de. Efter al sandsynlighed blev dette ikke-daterede dokument skrevet kort efter den 25de juli, og det aabenbarer visselig ikke nogen forventning af, og muligens ikke noget ønske om, en fredelig løsning af problemet. Hvorfor skulde datoen af dette vigtige dokument være bleven udeladt?

Bestræbelserne for at bevare Freden.

For at naa til en slutning vilde vor indbildte domstol skjænke de blotte erklæringer om et ønske om fred kun ringe opmærksomhed. Et folk kan, lige saa vel som et individ, i smug myrde et andets fred alt imens det spørger «Er du ved god helbred, min broder?» og endog civilisationens fred kan forraades ved et judaskys. Fredelighedserklæringer hører med til det diplomatiske hykleri, og har altid været karakteristiske for de mest krigerske blandt nationerne.

Der er ikke begyndt nogen krig i moderne tider, hvor ikke angriberen foregav, at hans nation kun ønskede fred, og anraabte Gud om hjælp til udførelsen af sin morderiske politik. For at omskrive Lady Teazle's ord ved en kjendt leilighed, da Sir Joseph Surface talte meget om ære, i saadanne tilfælde var det vel heldigst at lade Guds navn være udenfor sagen.

Lad os altsaa undersøge protokollen som den staar, og for klarheds skyld vil vi betragte de begivenheder der gik forud for krigen, i kronologisk orden.

Kort Tidsfrist.

Umiddelbart efter at det østerrigske ultimatum var modtaget i St. Petersburg den 24de juli, antydet den russiske udenrigsminister i en formel meddelelse til Østerrige-Ungarn, at den korte tidsfrist «tillader magterne en ganske utilstrækkelig tid til at foretage nogetsomhelst virksomt skridt for at udjævne de opstaaede forviklinger,» og tilføiede:

> «For at undgaa de uberegnelige og for alle magterne lige skjæbnesvangre følger af den østerrigsk-ungarske regjerings handlemaade, forekommer det os absolut nødvendigt at den tidsfrist, der er til-

staaet Serbien til dets svar, fremfor alt bliver forlænget.»

Videre foreslog Sazonof, at der skulde gives magterne tid til at gjennemgaa resultaterne av det forhør, som den østerrigsk-ungarske regjering havde afholdt i den Serajevoske mordsag, og erklærede, at hvis magterne blev overbeviste

«om det velbegrundede i visse af de østerrigske krav, vilde de være i stand til at sende den serbiske regjering raad i overensstemmelse med denne overbevisning.»

Han bemærker med fuld ret, at

«en vægring ved at forlænge ultimatumets tidsfrist .... vilde være i strid med selve grundlaget for de internationale forhold»[1].

Verdens Fred paa Spil.

Vilde nogen domstol kunne disputere om det retfærdige i denne paastand? Det var verdensfreden, der stod paa spil. Det eneste som blev forlangt, var tid til at undersøge, hvad der kunde gjøres for at bevare denne fred og tilfredsstille til det yderste Østerriges forlangender.

Samtidig med Sazonofs anmodning om lidt tid for at gjøre det muligt at bevare verdensfreden, havde Sir Edward Grey talt med den tyske ambassadør den 24de juli og som den eneste maade at afværge katastrofen paa, foreslaaet

«at de fire magter, Tyskland, Frankrige, Italien og vi (England) skulde arbeide i fællesskab og samtidig i Wien og St. Petersburg»[2].

Tyskland behøvede kun at antyde til Østerrige

[1] Den russiske «Orangebog», nr. 4. [2] Den engelske «Hvidbog», nr. 11.

at «en tilbørlig respekt for menneskehedens meninger» saa vel som almindelig høflighed mod store, venligsindede nationer fordrede, at der blev tilstaaet tilstrækkelig tid ikke alene til Serbien, men ogsaa til de andre nationer, forat de kunde arbeide sammen til fælles bedste, især da det var en tid, da sommerens uvirksomhed raadede, og mange af de ledende regenter og statsmænd var borte fra sine respektive hovedstæder.

Var det ikke naturligt, at Rusland under disse omstændigheder den 24de juli erklærede

> «at en hvilkensomhelst handling fra Østerriges side i retning af at ydmyge Serbien ikke kunde lade Rusland ligegyldig»?

Og at den samme dag den russiske Chargé d'Affaires i Wien antydet til det østerrigske udenrigsministerium

> «at den østerrigske note var affattet i en form som gjorde dens antagelse, saaledes som den forelaa, umulig, og at den var baade usædvanlig og udfordrende i sine udtryk»?

Herpaa var den østerrigske udenrigsministers eneste svar, at deres repræsentant i Serbien

> «havde ordre til at forlade Belgrad, medmindre de østerrigske krav accepteredes i deres helhed inden kl. 4 em. næste dag» [1].

Østerriges eneste Indrømmelse.

Østerriges eneste indrømmelse nu eller senere i fredens interesse var den forsikring, at de efter sin erobring af Serbien ikke vilde forlange noget landomraade.

Tysklands optræden denne dag, den 24de juli, er

---

[1] Den engelske «Hvidbog», nr. 7.

meget betydningsfuld. Den tyske ambassadør i England overgav til Sir Edward Grey en note, hvori Tyskland retfærdiggjorde Østerrige-Ungarns klager og dets ultimatum ved at sige, at

> «under disse omstændigheder kan den østerrigskungarske regjerings fremgangsmaade og fordringer kun betragtes som retfærdige og maadeholdne.»

Noten tilføiede:

> «Den keiserlige regjering [Tyskland] ønsker at fremhæve sin mening, at i nærværende tilfælde er der kun spørgsmaal om en sag, der udelukkende maa ordnes mellem Østerrige-Ungarn og Serbien, og at stormagterne alvorligt bør bestræbe sig for at begrænse den til de to magter, som den direkte angaar» [1].

Serbiens Begrænsning.

Den 25de juli, sandsynligvis til stor overraskelse baade for Tyskland og Østerrige, der havde gjort bestemt regning paa at Serbien ikke vilde indvilge i ultimatumet, gav dette land under paavirkning af Ruslands mæglende indflydelse et svar, hvori det med opgivelse af sin selvagtelse som suveræn stat, i det væsentlige antog alle Østerriges fordringer paa én nær, og hvad den angik, afslog det den ikke med rene ord, men erklærede sig villig til at lade den afgjøres ved voldgift eller ved en konference af magterne [2].

Ingen domstol vilde et øieblik bestride den slutning, at svaret var en væsentlig indvilgning i Østerriges strenge fordringer; heller ikke har Tyskland eller Østerrige paastaaet for alvor, at det ikke var det. De

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 9. [2]) Den engelske «Hvidbog», nr. 39.

lod sig nøie med at drage forsikringernes oprigtighed i tvivl og at kalde indrømmelserne uægte. Herom er det tilstrækkeligt at sige, at hvis Tyskland og Østerrige havde antaget Serbiens svar som tilfredsstillende, og Serbien derefter hadde undladt at opfylde sine løfter, der saaledes var givet i fuldstændig god tro, vilde der have været lidet sympathi for Serbien og ingen almindelig krig. Ja, baade Rusland og England lovede at anvende deres indflydelse for, om det blev nødvendigt, at tvinge Serbien til at imødekomme enhver rimelig fordring fra Østerriges side. Det ene uafgjorte spørgsmaal, som Serbien gik ind paa at lade avgjøres ved voldgift eller at overlade til magternes dom, var spørgsmaalet om at lade østerrigske embedsmænd deltage i de serbiske restforhandlinger. Dette frembød intet vanskeligt problem. Østerriges erklærede ønske om en upartisk undersøgelse kunde let være opnaaet ved at de neutrale magter nedsatte en kommission af jurister for at foretage en saadan undersøkelse.

Blot Mægler.

Den 24de juli havde Sir Edward Grey ogsaa bedt den tyske ambassadør om at udøve sin gode indflydelse i Wien for at sikre en forlængelse av tidsfristen. Paa denne høist rimelige anmodning var den tyske regjerings svar og opførsel i høi grad underfundig. De indvilgede i at lade forslaget «gaa videre»; men den tyske udenrigsminister tilføiede, at da den østerrigske statsminister var fraværende fra Wien, vilde der opstaa forsinkelser og vanskeligheder med at faa tidsfristen forlænget.

«Han tilstod ganske uforbeholdent at den østerrigsk-ungarske regiering gjerne vilde give serberne et lærestykke, og at det var deres mening at gribe

til militære forholdsregler. Han indrømmede ogsaa, at der var visse af de østerrigsk-ungarske fordringer, som den serbiske regjering ikke kunde fordøie.»

Han tilføiede, at Tyskland ikke ønskede en almindelig krig, og «han vilde gjøre alt, hvad der stod i hans magt for at afværge en saadan ulykke» [1].

Texten fremdeles en Hemmelighed.

Hvis Tyskland sendte nogen meddelelse til Østerrige i fredens interesse, staar det endnu tilbage at offentliggjøre denne for verden. Et ord fra Berlin til Wien vilde have udvirket den tidsforlængelse, der i forbindelse med oprigtigt fredelige hensigter kunde have havt bevarelsen af freden til følge. Saa vidt aktstykkerne viser det, udtalte ikke Tyskland dette ord.

Sammenlign denne holdning med Ruslands, hvis udenrigsminister om morgenen den 25de juli tilbød

> «at træde tilside og overlade spørgsmaalet til England, Frankrige, Tyskland og Italien» [2].

Den 25de juli foreslog Sir Edward Grey, at de fire magter (deriblandt Tyskland) i forening

> «anmoder den østerrigske og den russiske regjering om ikke at overskride grænsen og at give de fire magter, der forhandlede i Wien og St. Petersburg, tid til at forsøge at ordne sagen. Hvis Tyskland vil dele denne opfatning, er jeg overbevist om, at Frankrige og vi bør handle derefter. Italien vilde uden tvivl med glæde medvirke» [3].

Paa denne rimelige anmodning svarede rigskansleren:

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 11 og 18. [2]) Den engelske «Hvidbog», nr. 17. [3]) Den engelske «Hvidbog», nr. 24 og 25.

«Vort standpunkt er først og sidst, at dette spørgsmaal bør lokaliseres *ved at alle magterne afholder sig fra en indblanding deri*»;

men han tilføiede, at Tyskland, i det øieblik der opstod en østerrigsk-russisk strid, vilde

«virke sammen med de andre stormagter for at mægle mellem Rusland og Østerrige» [1].

En Adskillelse som er vanskelig at opfatte.

Denne adskillelse er meget vanskelig at opfatte. Den gjør forsøg paa at maale forskjellen mellem det ene haar og det andet. Ruslands mellemværende med Østerrige var en følge af det sidstes forsøg paa at knuse Serbien. Tyskland vilde ikke modsætte sig dette forsøg, men var villig til at mægle mellem Rusland og Østerrige. I praksis var de to ting ikke til at skjelne fra hinanden.

Hvad dets «samvirken» bestod i, skal vi straks faa at se.

Alt hvad Tyskland gjorde den 25de juli, saa vidt vises af aktstykkerne, var at lade Englands og Ruslands anmodning om længere tid «gaa videre»; men senere begivenheder tyder paa, at den blev «sendt videre» uden nogen godkjendelse; thi er det troligt, at Østerrige vilde have ignoreret sin forbundsfælles anmodning om længere tid, hvis en saadan nogensinde var fremkommet?

Efter at den østerrigske udenrigsminister havde udslynget ultimatumet, fortrak han fra hovedstaden, men det lykkedes den russiske ambassadør i Wien mundtligt at forelægge denne yderst rimelige anmodning for den fungerende udenrigsminister, der kun

---

[1]) Den tyske «Hvidbog», annex 13.

svarede, at han vilde forelægge den for grev Berchtold, *men at han med vished kunde forudsige ham et kategorisk afslag*. Senere paa dagen (25de juli) fik Rusland bestemt underretning om, at der ikke vilde blive tilstaaet nogen forlængelse af tidsfristen [1].

Et svagt Paaskud.

Mon verdensfreden nogensinde er blevet sønderslaaet under saa ubetydeligt et paaskud! Bare lidt tid, nogle faa dage, ja, endog nogle faa timer kunde have været nok til at bevare verden fra de nuværende rædsler, men ingen tid kunde indrømmes. **En uhyre hastværksdom skulde fældes af disse diplomatiske rabulister.** Man vilde neppe kunne finde i historiske optegnelser en større uhøflighed mod en venligsindet magt, thi Østerrige laa ikke i krig med Rusland.

Efter at deres bestræbelser for at opnaa en forlængelse af tidsfristen var strandet, gjorde England, Frankrige og Rusland yderligere forsøg paa at bevare freden ved foreløbigt at stanse alle militærforanstaltninger, indtil der kunde gjøres forsøg paa tilveiebringelsen af et forlig. Sir Edward Grey foreslog Tyskland, Frankrige, Rusland og Italien, at de skulde enes i at bede Østerrige og Serbien om ikke at overskride grændsen «før vi havde faaet tid til at forsøge at ordne sagen imellem dem», men den tyske ambassadør oplæste for Sir Edward Grey et telegram han havde modtaget fra det tyske udenrigsministerium, hvori der stod, at «Østerrige efter først at have afsendt noten [ultimatumet] ikke kunde trække sig tilbage» [2].

---

[1]) Den russiske «Orangebog», nr. 11 og 12. [2]) Den engelske «Hvidbog» nr. 25.

Hvad Dokumenter røber.

Som vi har seet, forsøgte aldrig Tyskland, for saavidt som dokumenterne viser, paa nogensomhelst maade at udøve sin indflydelse paa Østerrige for at faa det til at gjøre denne eller nogen anden indrømmelse. Dets holdning vistes ved ambassadørens erklæring i Paris til den franske udenrigsminister. Erklæringen nægtede, at Tyskland havde billiget det østerrigske ultimatum, men tilføiede, paa samme tid at Tyskland bifaldt dets synspunkt,

> «og at da pilen nu engang var udsendt, kunde Tyskland sandelig ikke lade sig lede af noget andet end pligten mod sin forbundsfælle.»

Dette var vistnok Tysklands skjæbnesvangre vildfarelse, nemlig at dets pligt mod civilisationen var saa ringe, at det vilde understøtte sin forbundsfælle Østerrige enten dette havde ret eller uret. Dette var Tysklands politik, og det udførte den med frygtelig konsekvens. At understøtte sin forbundsfælle naar krigen virkelig er i gang, kan kanske forsvares; men at understøtte ham i fredstid i et ubilligt forlangende støder an mod al international moralitetsfølelse.

Den følgende dag foreslog Rusland Østerrige, at de skulde foretage en udveksling af private meninger med det formaal i fællesskab at forandre nogle af paragraferne i den østerrigske note af 23de juli. *Herpaa svarede ikke engang Østerrige.* Den russiske ambassadør meddelte dette forslag til den tyske udenrigsminister og udtrykte det haab at han vilde «finde sig istand til at raade Wien til at imødekomme vort forslag»; men dette stemmede ikke med tysk politik; thi den samme dag besøgte den tyske ambassadør i Paris den franske udenrigsminister, og som svar paa et lignende forslag, at Tyskland skulde foreslaa Wien at møde

Serbien med det samme forsonlige sindelag som Serbien havde vist, udtalte ambassadøren, at dette «ikke var muligt i betragtning af den beslutning, man havde taget om ikke at blande sig i den østerrigsk-serbiske konflikt».

Samme dag opfordrede England Frankrige, Italien og Tyskland til strax at samles i London til en konference for at bevare freden i Europa; og paa dette gavnlige forslag, der kunde have frelst Europas fred, svarede den tyske kansler med den ynkelige udflugt, at «det er umuligt at bringe vor forbundsfælle for en europæisk domstol i dets trætte med Serbien», skjønt det foregav at antage «i principet» mæglingspolitikken. Tysklands antagelse «i principet» af en politik, som det i praksis forpurrede, minder om de lovlydige tilbøieligheder av hin Maine-statsmand som var for den mainske forbudslov mod alkohol, men imod dens overholdelse.

Tysklands vægring ved at lade Serbiens sag forelægges magterne selv til disses overveielse, er desto mere paafaldende, naar man erindrer, at den tyske ambassadør i London overfor Sir Edward Grey citerede den følgende udtalelse af den tyske udenrigsminister:

> «Der var nogle punkter i den østerrigske note, som det neppe kunde ventes at Serbien vilde acceptere,»

en anerkjendelse altsaa af, at Østerriges ultimatum var tildels ialfald uretfærdigt. Sir Edward Grey gjorde da den tyske ambassadør opmærksom paa den kjendsgjerning, at hvis Østerrige afviste Serbiens forsonlige svar og marscherede ind i dette land,

> «saa betød det, at Østerrige var bestemt paa at knuse Serbien, koste hvad det koste vil, uden at bryde sig om de følger dette kunde faa.»

Han tilføiede, at det serbiske svar

> «skulde i det mindste behandles som et grundlag for forhandling og betænkning,»

og bad om, at den tyske regjering vilde gjøre dette gjældende i Wien; men den tyske udenrigsminister svarede den 27de juli, at planen til en saadan konference «ikke lod sig udføre», og at det «praktisk talt vilde være det samme som en voldgiftsret» og efter hans mening ikke kunde sammenkaldes «undtagen paa begjæring af Østerrige og Rusland» [1]).

Bare en Udflugt.

Det er klart, at dette bare var en udflugt. Tyskland vidste allerede at Østerrige ikke vilde forlange en saadan konference, eftersom Østerrige allerede havde afslaaet Ruslands anmodning om en forlængelse af tidsfristen og havde faktisk begyndt sine militære forberedelser. Tysklands holdning belyses bedst af det brev fra den russiske ambassadør i Tyskland til det russiske udenrigsministerium, hvori han beretter, at han den 27de juli aflagde besøg i det tyske udenrigsministerium og bad det

> «om at søge med større indstændighed at overtale Wien til at slaa ind paa denne forsoningsvei. Jagow svarede, at han ikke kunde raade Østerrige til at give efter» [2]).

Hvorfor ikke? Rusland har raadet Serbien til at give efter, og Serbien havde indrømmet omtrent hver eneste fordring. Hvorfor kunde ikke det tyske udenrigsministerium raade Wien til at møde forsonlighed med forsonlighed, hvis dets ønske om fred var oprigtigt?

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 43 og 46. [2]) Den russiske «Orangebog», nr. 38.

Førend denne samtale fandt sted, havde den franske ambassadør besøgt det tyske udenrigsministerium i et lignende ærinde, og anbefalede indtrængende det engelske forslag om at England, Tyskland, Rusland og Frankrige uopholdeligt skulde virke i St. Petersburg og Wien for at opnaa at Østerrige og Serbien

> «vilde afholde sig fra enhver handling, som maatte forværre situationen paa det nuværende tidspunkt».

Kategorisk Afslag.

Meningen hermed var, at der under fortsatte underhandlinger ikke skulde foretages noget indfald i Serbien af Østerrige eller i Østerrige af Rusland. *Herpaa gav den tyske udenrigsminister et kategorisk afslag.*

Samme dag havde den russiske ambassadør i Wien «en lang og alvorlig samtale» med den østerrigske under-statssekretær for udenrigske anliggender. Han udtrykte det inderlige haab om at

> «noget vilde blive gjort før der virkelig blev gjort indfald i Serbien. Baron Macchio svarede, at dette vilde blive vanskeligt nu, da der allerede havde fundet en træfning sted ved Donau, i hvilken Serberne havde været de angribende».

Den russiske ambassadør sagde da, at hans land vilde gjøre alt hvad det kunde for at holde Serberne rolige,

> «og endog at trække sig tilbage, ifald Østerrige rykkede frem, for at vinde tid».

Han anmodede indtrængende om, at den østerrigske ambassadør i St. Peterburg maatte blive forsynet med fuldmagt til at fortsætte forhandlingerne med den russiske udenrigsminister.

> «som var meget villig til at raade Serbien til at

> give efter i alt, hvad der med rimelighed kunde forlanges af det som en selvstændig magt».

Det eneste svar paa dette rimelige forslag var, at det vilde blive forelagt udenrigsministeren [1].

Samme dag besøgte den tyske ambassadør i Paris det franske udenrigsministerium og gjorde indtrængende fordring paa «udelukkelsen af enhver mulighed for mægling eller for konferencer», og dog holdt den tyske rigskansler samtidig paa at underrette London om, at han havde

> «øieblikkelig begyndt sine bestræbelser for mægling i Wien paa den maade Sir Edward Grey havde ønsket, og havde desuden meddelt den østerrigske udenrigsminister den russiske udenrigsministers ønske om en direkte samtale i Wien».

Formelt tysk Forsvar.

Hvilket hykleri! I det formelle tyske forsvar, efterat dette lands officielle talsmand har erklæret sin overbevisning om

> «at den østerrigsk-serbiske konflikt ikke kunde ordnes ved mægling, da det var udelukkende en østerrigsk-ungarsk affære»,

paastod han, at Tyskland havde oversendt til Wien Sir Edward Greys senere forslag, hvori Østerrige-Ungarn var indtrængende opfordret

> «til enten at gaa ind paa at acceptere Serbiens svar som tilstrækkeligt, eller til at betragte det som grundlag for videre forhandlinger»;

men den østerrigsk-ungarske regjering — som spillede den onde kompagnons rolle i komplottet — svarede paa dette forslag «med fuld paaskjønnelse af vor

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 56

mæglende virksomhed» (saaledes taler den tyske «Hvidbog» med sardonisk humor) at, naar det kom, som det havde gjort efterat fiendtlighederne var indledet, «var det for sent».

Vil nogen fornuftig mand et øieblik betvile, at hvis Tyskland havde gjort lidt mere end bare at «oversende» disse kloge og fredelige forslag, vilde Østerrige have fulgt sin mægtige forbundsfælles forslag, eller at Østerrige vilde have indstillet sine millitære foretagender, hvis Tyskland havde antydet noget ønske i den retning? Den følgende dag, 28de juli, blev døren yderligere lukket for enhver mulighed for et kompromis, da den østerrigske udenrigsminister

> «sagde roligt, men bestemt, at ingen forhandlinger *kunde optages paa grundlag af den serbiske note,* at krigen vilde blive erklæret idag, og at keiserens velkjendte fredelige sindelag saavelsom — turde han vel tilføie — hans eget, kunde modtages som en garanti for, at krigen var baade retfærdig og uundgaaelig, og at dette var en sag, som maatte afgjøres direkte mellem de to umiddelbart interesserte parter.»

Hovmodig og urimelig.

Overfor denne hovmodige og urimelige erklæring, at Europa maatte acceptere den østerrigske udenrigsministers garanti for retskaffenheden af Østerriges trætte, stillede den britiske ambassadør «spørgsmaalets bredere betydning», nemlig freden i Europa, og til denne «bredere betydning», der vilde have givet enhver forstandig embedsmand grund til eftertanke, svarede den østerrigske udenrigsminister, at han

> «ogsaa havde tænkt paa det, men mente, at Rusland ikke burde modsætte sig operationer som de

> her forestaaende, der ikke tilsigtede nogen udvidelse af landomraade, og som ikke længere kunde udsættes.» [1]).

Da saaledes de private samtaler mellem Rusland og Østerrige slog feil, vendte Rusland tilbage til forslaget om en europæisk konference for at bevare freden. Dets ambassadør i Wien havde den 28de juli en sammenkomst med Berchtold, og udpegede farerne for freden i Europa og det ønskelige i en god forstaaelse mellem Østerrige-Ungarn og Rusland.

Herpaa svarede grev Berchtold, at han helt ud forstod situationens alvor og fordelene ved en aabenhjertig forklaring for kabinettet i St. Petersburg.

> «Han sagde mig paa den anden side, at den østerrigsk-ungarske regjering, som kun modstræbende havde bestemt sig for de energiske forholdsregler den havde taget mod Serbien, *kunde nu hverken trække sig tilbage eller indlade sig paa nogen diskussion af betingelserne i den østerrigsk-ungarske note.*» [2]).

Man tvilte paa Virkningsfuldheden.

Samme dag, 28de juli, sendte den tyske rigskansler bud efter den engelske ambassadør, og undskyldte sig for, at han ikke havde antaget de neutrale magters forslag om en konference af den grund, at han ikke troede, det vilde have nogen virkning,

> «fordi en saadan konference efter hans mening vilde se ud som en «areopag» bestaaende af to magter af hver gruppe, der sad til doms over de to andre magter.»

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 62. [2]) Den russiske «Orangebog», nr. 45.

Efter at indlade sig paa denne ynkelige og falske udflugt, og da man mindede ham om Serbiens forsonlige svar, som faktisk var en overgivelse,

«udtalte hans ekscellence, at han ønskede ikke at diskutere den serbiske note, men at Østerriges standpunkt — og heri var han enig — var at dets strid med Serbien var udelukkende en østerrigsk sag, *hvormed Rusland ikke havde noget at gjøre*»[1].

Nationernes Mobilisering.

Paa dette tidspunkt blandede de forskjellige landes regenter sig i striden. Keiseren, som var vendt tilbake fra Norge, telegraferede til zaren den 28de juli, at han

«anvendte al sin indflydelse paa at søge at formaa Østerrige-Ungarn til at komme til en aaben og tilfredsstillende forstaaelse med Rusland,»

og paakaldte zarens bistand.[2])

Hvis keiseren var oprigtig, og det er muligt han var det, *var hans holdning ikke den samme som hans udenrigsministeriums.* Efter dokumenterne har vi kun hans egen forsikring om, at han gjorde alt for at bevare freden, men hverken de skridt som han foretog eller de henvendelser han gjorde for at paavirke Østerrige, *findes i det officielle forsvar, som den tyske regjering har meddelt verden.* Keiseren kan kun overbevise verden om sin uskyldighed i sin potsdamske camarillas forbrydelse ved at give verden teksten af de raad han kan ha givet de østerrigske myndigheder. Han har fremlagt sine telegrammer til zaren. *Hvor er de andre, han maa antages at have sendt til Franz Josef eller grev Berchtold? Hvor er de instrukser, han gav sine ambassadører eller sin udenrigsminister?*

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 71. [2]) Den tyske «Hvidbog», annex 20.

Tysklands Holdning.

Det er betegnende, at Sazonof den samme dag telegraferede til grev Benckendorff:

> «Mine samtaler med den tyske ambassadør bekræfter mit indtryk, at Tyskland stiller sig noksaa gunstigt overfor den ubøielige holdning Østerrige har indtaget»,

og han tilføier — og i denne slutning vil historien give ham ret — at

> «Berlinerkabinettet, der kanske vilde kunnet standse hele denne krises udvikling, lader ikke til at udøve nogen virkning paa sin forbundsfælle» [1]).

Den 29de juli telegraferede Sir Edward Goschen til Sir Edward Grey, at han den aften havde set den tyske kansler, som netop var vendt tilbage fra Postdam, hvor han antagelig havde været hos keiseren. Den tyske kansler viste da tydelig fra hvilken kant vinden blæste ved sit forslag til Sir Edward Goschen, at hvis England vilde forblive neutralt, vilde Tyskland gaa ind paa at give en garanti for, at det ikke vilde tage noget fransk territorium. Da han blev spurgt om det samme gjaldt de franske kolonier, gav han ingen forsikring. [2])

For sent.

Senere paa dagen var den tyske kansler igjen sammen med den engelske ambassadør, og udtrykte sin beklagelse over

> «at begivenhederne var indtruffet altfor hurtigt, og at det derfor var for sent at handle efter Deres [Sir Edward Greys] forslag om, at det serbiske svar kunde danne et grundlag for forhandlinger». [3])

---

[1]) Den russiske «Orangebog», nr. 43. [2]) Den engelske «Hvidbog», nr. 85. [3]) Den engelske «Hvidbog,» nr. 75.

Samme dag besøgte Tysklands ambassadør i St. Petersburg Sazonof og erklærede sig stemt for videre forklaringer imellem Wien og St. Petersburg hvori Sazonof samtykkede [1]. Samme dag bad Sir Edward Grey den tyske regjering om

> *«at foreslaa en hvilkensomhelst fremgangsmaade* hvorved den i principet allerede antagne tanke om mægling mellem Østerrige og Rusland *kunde anvendes.»*

Hertil svarede det tyske udenrigsministerium, at det ikke kunde foretage noget skridt, fordi de frygtede for at hvis det gjorde for sin forbundsfælle forslag som kunde tage sig ud som et pres, kunde det kanske *«foraarsage at den [Østerrige] fremskyndede sagerne og fremlagde et fait accompli»* [2].

Sidste og værste Udflugt.

Dette var den sidste og værste af de spidsfindigheder, der blev fremsat for at vinde tid, imens Østerrige rykkede frem imod Belgrad. Det forudsætter at Østerrige ikke alene kanske vilde nægte at respektere sin mægtigere forbundsfælles ønske i en sag af fælles interesse, men at det kanske vilde handle uden hensyn til Tysklands ønske. Dette stiller altfor store fordringer til den menneskelige lettroenhed. Mon den tyske udenrigsminister kunde sætte et alvorligt ansigt op da han kom med denne sardoniske spas? Det er kanske en diplomats pligt at lyve til sine tider, men kan det nogensinde være nødvendig at komme med en saa taabelig usandhed? Den tyske udenrigs-

---

[1] Den russiske «Orangebog», nr. 49. [2] Se brev fra Sir Edward Goschen til Sir Edward Grey, 29de juli — den engelske «Hvidbog», nr. 76.

minister tilføiede med en viss ironi i samme samtale, at han ikke var sikker paa om ikke arbeidet for freden havde fremskyndet krigserklæringen, som om krigserklæringen imod Serbien ikke havde været planlagt og ventet fra først af.

Som et sidste forsøg paa at møde de forskjellige paaskud, antydede da den britiske ambassadør i Berlin, at efterat Østerrige havde hævdet sin militære anseelse, vilde kanske øieblikket være gunstigt for de fire uinteresserede magter at drøfte situationen og fremkomme med forslag til at forhindre alvorlige complicationer.

Intet blev gjort.

Til dette forslag gav den tyske udenrigsminister tilsyneladende sit bifald, men, som sædvanlig, *blev der intetsomhelst foretaget.* [1]) Det er sandt at Sir Edward Grey den 29de juli fik den tyske ambassadørs forsikring om, at det tyske udenrigsministerium

> «bestræbte sig for at faa Wien til under en tilfredsstillende form at give en forklaring i St. Petersburg om udstrækningen og udvidelsen af Østerriges foretagender i Serbien,»

men atter ser vi, at meddelelser fra det tyske udenrigsministerium til Wien *ikke blir aabenbart for verden.* [2])

I denne konference bad Sir Edward Grey ogsaa indstændigt om,

> «at den *tyske regjering skulde foreslaa en maade* hvorpaa de fire magters indflydelse kunde benyttes samtidig for at forhindre krig mellem Østerrige

---

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 76. [2]) Den engelske «Hvidbog», nr. 84.

og Rusland. Frankrige samtykkede, Italien samtykkede. Hele mæglingstanken eller mæglende indflydelse kunde bringes i virksomhed *paa hvilkensomhelst maade Tyskland maatte anse for mulig*, hvis min ikke var antagelig. Ja en mægling kunde øieblikkelig iværksættes efter en hvilkensomhelst metode Tyskland ansaa for mulig, hvis bare Tyskland vilde «trykke paa knappen» i fredens interesse».

Trykkede ikke paa Knappen.

Vanskeligheden laa imidlertid i, at Tyskland aldrig «trykkede paa knappen», skjønt det jo aabenbart havde været en let sag for det at gjøre det som den sterkere og mere indflydelsesrige part i Dobbelalliancen.

Samme dag leverede den østerrigske regjering en note til Sir Edward Grey, som gik ud paa at grev Mensdorff sagde at krigen med Serbien maatte fortsættes.

Om aftenen den 29de juli fik den britiske ambassadør i Berlin underretning om, at det tyske udenrigsministerium «*endnu ikke havde havt tid til at sende et svar*» paa det forslag, at Tyskland skulde foreslaa en mæglingsform, men sagen var bleven henvist til den østerrigsk-ungarske regjering med spørsmaal om «hvad den vilde nøies med».[2])

Den følgende dag underrettede den tyske ambassadør Sir Edward Grey om, at den tyske regjering vilde søge at formaa Østerrige til at love, at det efter indtagelsen af Belgrad og serbisk landomraade i

[1]) Den engelske «Hvidbog», nr. 84. [2]) Den engelske «Hvidbog», nr. 107.

grænseegnene, ikke vilde rykke videre frem, medens magterne arbeidede paa en ordning, hvorved Serbien skulde give opreisning tilstrækkelig til at stille Østerrige tilfreds; men hvis Tyskland nogensinde trængte saaledes ind paa Wien, *saa har verden aldrig modtaget noget vidnesbyrd derom.* Ialfald var det ikke meget virkningsfuldt, og af de omtalte grunde er det umuligt at drage den slutning, at Tysklands raad, hvis det var givet i god tro, ikke vilde være blevet fulgt af dets svagere forbundsfælle.

Østerrige taus.

Efter hvad protokollen viser, gav Østerrige intet svar paa dette meget forsonende forslag fra Englands side, men imidlertid satte den utilregnelige keiser sagen paa spidsen ved at telegrafere til zaren, at Ruslands mobilisering som modtræk til Østerriges mobilisering berørte hans stilling som mægler. Hertil gav zaren et forsonligt svar, idet han erklærede, at Ruslands mobilisering kun blev foretaget som et forsvar imod Østerrige.

Hvad kunde Rusland gjøre mere? Hvis Østerrige vedblev at mobilisere, hvorfor saa ikke Rusland?

Paa denne dag (den 30te juli) havde den tyske ambassadør to samtaler i St. Petersburg med Sazonof, og da var det at Sazonof opsatte følgende formular som et grundlag for fred:

«Hvis Østerrige i erkjendelsen af at dets konflikt med Serbien har antaget karakter af et spørgsmaal af europæisk interesse, erklærer sig rede til at udslette fra sit ultimatum de punkter som krænker Serbiens suverænitetsprincip, *forpligter Rusland sig til at standse alle militære forberedelser.* [1])

---

[1]) Den russiske «Orangebog», nr. 60.

Bud til Prins Heinrich.

Paa dette stadium telegraferede kong Georg til prins Heinrich af Preussen, at

«den engelske regjering gjorde sit yderste, idet den foreslog Rusland og Frankrige at indstille sine militære forberedelser, hvis Østerrige vilde indvilge i at lade sig nøie med at besætte Belgrad og det tilstødende serbiske territorium som pant paa en tilfredsstillende ordning af dets forlangender, idet de andre lande i mellemtiden indstillede sine krigsforberedelser.»

Kongen tilføier, at det er hans haab, at keiseren «vil sætte sin store indflydelse ind paa at formaa Østerrige til at antage dette forslag, og saaledes vise, at Tyskland og England arbeider sammen paa at forhindre en international katastrofe»[1]).

Imidlertid blev dette sidste forslag aldrig hverken antaget eller afslaaet, idet den heftige keiser tilstillet Rusland sit tolv timers ultimatum om at demobilisere; og dette var en saa anmassende fordring, at det vilde være umuligt for nogen magt som havde selvagtelse, langt mindre en saa stor magt som Rusland, at gaa ind paa.

Greys sidste Forsøg.

Medens denne fordring gik sin gang, gjorde Sir Edward Grey et sidste forsøg paa at bevare freden ved at bede Tyskland om at undersøge i Wien, ligesom han selv vilde gjøre i St. Petersburg, om det vilde være muligt for de fire uinteresserede magter at tilbyde Østerrige at ville

---

[1]) Den anden tyske «Hvidbog».

«paatage sig at sørge for, at dets fordringer overfor Serbien blev helt tilfredsstillende, forudsat at de ikke krænkede Serbiens suverænitet og det serbiske territoriums integritet.»

Sir Edward Grey gik saa vidt, at han erklærede til den tyske ambassadør, at hvis dette ikke var tilfredsstillende, og hvis Tyskland vilde stille et hvilketsomhelst rimeligt forslag om fredens bevarelse, og Rusland og Frankrige forkastede det,

«vilde Hans majestæts regjering intet have at gjøre med følgerne»,

hvad der tydelig nok betød enten neutralitet eller ligefrem indgriben til fordel for Tyskland og Østerrige.

Bønfaldt det tyske Udenrigsministerium.

Samme dag bad den britiske ambassadør i Berlin indstændigt det tyske udenrigsministerium om at

«udøve et tryk paa autoriteterne i Wien for at formaa dem til at gjøre noget i den fælles interesse for at berolige Rusland og vise, at de er rede til at fortsætte forhandlingerne paa et fredeligt grundlag.»

Og Sir Edward Goschen meddeler, at den tyske udenrigsminister svarede, at han den foregaaende aften havde

«bedt Østerrige indstændigt om at svare paa Deres sidste forslag, og at han havde modtaget et svar, som meddelte, at den østerrigske udenrigsminister idag vilde høre og rette sig efter keiserens ønsker angaaende sagen.»

Atter er teksten af et brev — det brev, hvori Tyskland «indstændigt bad» Østerrige om at være forsonligt — ikke at finde blandt aktstykkerne.

Tysklands Undskyldning.

Tysklands undskyldning, at Ruslands mobilisering tvang det til at mobilisere, retfærdiggjør ikke krigen. Mobilisering betyder ikke nødvendigvis overfald, men blot forberedthed.

Hvis Rusland havde ret til at mobilisere, fordi Østerrige mobiliserede, havde Tyskland den samme ret til at mobilisere, naar Rusland mobiliserede; men det er ikke givet, at nogen af de tre magter var berettiget til at føre krig for at tvinge de andre parter til at demobilisere. Mobilisering er kun en forberedelse imod eventualiteter. Det er en suveræn stats ret, og ikke efter nogen etisk lov en casus belli. Tysklands forlangende, at Rusland ikke maatte væbne sig til selvforsvar, naar Østerrige forberedte sig til et muligt angreb paa Rusland, har faa, om overhovedet noget sidestykke i historien hvad raa uforskammethed angaar. Det behandlede Rusland som en underordnet, næsten en vasalstat.

Dette heftige skridt fra Tysklands side for at tvinge sin store nabo til at afstaa fra militære forberedelser til selvforsvar kom yderst ubeleiligt; thi den 1ste august, overfor den russiske regjering, erklærede den østerrigsk-ungarske ambassadør sig villig til at diskutere betingelserne i det østerrigske ultimatum til Serbien; og det blev da foreslaaet, at formen for ultimatumet og de spørgsmaal, der maatte opstaa deraf, skulde diskuteres i London (depesche fra den britiske ambassadør i Wien til Sir Edward Grey, dateret 1ste september 1914). Sir Edward Grey underrettede straks den engelske ambassadør i Berlin om dette, og fremhævede, at det maatte endnu være muligt at bevare freden, «hvis bare der kan vindes en liden tidsfrist inden nogen af stormagterne

begynder krig»[1]); men keiseren, som havde udstedt sit overmodige ultimatum til Rusland om at demobilisere inden tolv timer, var gaaet for vidt til at kunne gjøre retræt, og tilskyndet af det hovmodige militære parti i Potsdam, «slap han krigshundene løs».

Dommen.

Disse er kjendsgjerningerne, som de fremgaar af aktstykkerne, og paa dette grundlag vilde, efter min anskuelse, en upartisk domstol ikke betænke sig paa at afgive følgende dom:

1. At Tyskland og Østerrige paa en tid, da der herskede dyb fred, virkede sammen i hemmelighed for at paatvinge Europa og Serbien sin vilje i en sag, der berørte magtens ligevægt i Europa. Hvorvidt de derved havde i sinde at fremskynde en europæisk krig for at bestemme herredømmet i Europa, er ikke tilstrækkelig fastslaaet, endskjønt deres hele opførsel antyder dette som en mulighed. De gjorde krig næsten uundgaaelig ved a) at udstede et ultimatum, som var i høieste grad urimeligt og ikke stod i forhold til nogen af Østerriges besværinger, og b) at give Serbien — og Europa — utilstrækkelig tid til en overveielse af alle interesserede nationers rettigheder og forpligtelser.

2. At Tyskland til enhver tid havde magten til at tvinge Østerrige til at følge en rimelig og forsonlig fremgangsmaade, men anvendte paa intet tidspunkt denne indflydelse med virkning. Tværtimod utvivlsomt støttede det og kanske ophidsede Østerrige i dets urimelige fremgangsmaade.

---

[1]) Den engelske «Hvidbog» nr. 131.

3. At England, Frankrige, Italien og Rusland til enhver tid arbeidede oprigtigt for fred, og for at opnaa denne ikke alene bar over med Østerriges uheldige optræden i begyndelsen, men gjorde enhver rimelig indrømmelse, i det haab om at kunne bevare freden.

4. At Østerrige ved at mobilisere sin hær gav Rusland al rimelig ret til at mobilisere dets tropper. Et saadant mobiliseringsforetagende var en hvilkensomhelst suveræn stats ret, og saa længe de russiske hære ikke overskred grænsen eller gik angrebsvis til værks, havde ingen anden nation retfærdig grund til at klage, da enhver havde samme ret til at træffe lignende forberedelser.

5. At Tyskland, ved pludselig at erklære krig med Rusland, fordi det ikke vilde demobilisere, da de andre magter havde tilbudt at gjøre hvilkensomhelst rimelig indrømmelse, og medens fredsforhandlingerne endnu stod paa, fremskyndede krigen.

Slutning.

Forfatteren af denne artikel er modstræbende naaet til disse resultater, da han nærer en varm kjærlighed til det tyske folk og en lige saa varm beundring for dets idealer og enestaaende fremskridt. Endnu mere beundrer han det glimrende mod, hvormed den tyske nation nu, da den er omringet paa alle kanter af mægtige modstandere, forsvarer sin prestige som nation. Denne store nations varme hengivenhed for sit flag staar paa høide med den teutoniske races bedste traditioner. Men dette kan ikke forandre den etiske sandhed, der hæver sig over enhver nationalitetsbetragtning, heller ikke kan det forandre

den opfatniug, at den tyske nation er blevet nedstyrtet i denne afgrund af sine intrigante statsmænd og sin indbildske og stærkt neurotiske keiser, som i det tyvende aarhundrede for alvor tror, at han er den almægtige Guds stedfortræder her paa jorden, og derfor ufeilbarlig.

Derfor maa civilisationens høiesteret, naar den fælder sin dom, skjelne mellem den militære kaste med keiseren og kronprinsen i spidsen, som fremskyndede denne store ulykke, og det tyske folk.

Selve det hemmelighedsfulde ved sammensværgelsen imod verdensfreden og det, at de diplomatiske forhandlinger, vi her tidligere har citeret, ikke blev meddelt det tyske folk, tyder stærkt paa at denne afskyelige krig ikke blot er en forbrydelse imod civilisationen, *men ogsaa mod det bedragne og misledte tyske folk.* Det har udsyn, og dets nationalkarakter er stærkt fremskridtsvenlig og fredselskende, medens dets militære kastes idealer hører hjemme i den mørkeste tidsalder.

Den dag vil komme, da det tyske folk vil lære den hele sandhed at kjende, og da vil der blive en frygtelig regnskabsdag for dem, som har styrtet en ædel og fredselskende nation ned i denne ulykkens afgrund.

«Herrens møller maler langsomt,
Men de maler fint med flid,
Mens taalmodigt Herren vaager,
Maler alting til sin tid.»
